

RAVERSIIJDE EVEN GEFOUW

door **Germain BILLIET**

Het (vroeger) onooglijke Raversijde is nu springlevend en dringt zich op in de actualiteit. In onderhavige bijdrage probeer ik de voornaamste gebeurtenissen uit zijn bestaan samen te vatten.

De geschiedenis van Raversijde (en van Mariakerke, beide al eeuwen bewoond) begint met de archeologische ontdekkingen door een groot aantal liefhebbers waaronder K. LOPPENS maar vooral André CHOCQUEEL een vooraanstaande plaats innemen. De Winnokse archeoloog (Bergues 25-05-1880 - Oostende 31-03-1957) begon zijn opzoekingen in 1930 (tien jaar na LOPPENS die hem grote steun verleende). De activiteiten van CHOCQUEEL bestrijken een tijdspanne van 11.000 à 12.000 jaar regionale geschiedenis, gaande van de periode van de gepolijste steen tot het Beleg van Oostende. De archeoloog onderstreept ten overvloede het belang van zulke opzoekingen. "Les observations archéologiques sont les meilleures sources d'information". "C'est le sol qui renferme les véritables archives d'un région". (Cf. Les civilisations . préhistoriques. p. 11 en p. 68).

De collectie van A. CHOCQUEEL bekleedt een ereplaats in het museum van De Plate. Ik vat ze heel summier hier samen.

Uit de neolitische periode stammen o.a. de klassieke pijlen en lanspunten uit silex, enz. Uit de Belgo-Romeinse tijd : gewoon aardewerk, kook- en voorraadpotten, enz. Uit de middeleeuwen (13-14e eeuw) : kammen, ringen, messcheden, riemplaatjes in brons, lepels, gespen en sleutels in brons enz. Al die voorwerpen werden gevonden op het strand van Raversijde en Mariakerke, hier speciaal tegenover het gewezen Alfahotel op ca. 200m. van de dijk (Op. cit. p. 42, 59 en 73).

Terloops vertel ik hier dat de heemkundige Etienne COOLS uit Raversijde een interessante archeologische collectie gevonden heeft, op het strand aldaar.

Overbekend zijn de fundamenten van een hut opgedolven op het strand in Raversijde, uit de klei van Ter Streep, ter hoogte van het (vroegere) chalet in de duinen (in 1914 door de Duitsers in brand gestoken). De hut was oorspronkelijk opgetrokken uit hout, met wanden uit vlechtwerk, bestreken met leem, en met een dak uit riet. De afmetingen waren 2 m. x 7 m. In het midden was de haard (uit baksteen), rechts aan de zeekant : de ingang. De hut leverde een rijke oogst op : o.a. mortieren, knopen, mesheften, bronzen lepels, een kam, schaatsen. Met LOPPENS beweert CHOCQUEEL dat de bewoners verrast door een storm (mei 1334) overhaast op de vlucht sloegen (Loppens, p. 121-126 - Chocqueel p. 83). Dat (en andere beweringen) wordt door Beatrijs AUGUSTIJN, in haar lijvige imposante kritische studie : Zeespiegelrijzing...enz. 2 banden, 731 blz. : p. 348 e.v. resoluut afgewezen.

Met die hut zitten we in de late middeleeuwen. In de loop van de eeuwen waren aan onze kust kreken ontstaan die diep het land binnendrongen en een natuurlijke aanlegplaats vormden. Aan één daarvan is Walraverszijde ontstaan, met zijn schijnbaar doorzichte naam uitgaand op het bekende -ijde dat waterloop, water, schuilhaven, aanleg- of ankerplaats betekent. Hierbij oppert B. AUGUSTIJN de mening dat Walraverszijde "mogelijkerwijze een wold-toponiem is dat op veenbos wijst. Vergelijk met Woumen : Walmes in 1096, Woldman in 1127. Zie M. GYSSELING, Topon. Woordenboek, II, p. 1092 (Augustijn, Op. cit., I, p. 346).

Een reconstructie van de middeleeuwse hutjes

En nu het middeleeuwse Walraversijde. In de 14e en 15e eeuw komt Walraversijde met Grevelingen, Duinkerke, Nieuwpoort, Lombardsijde, Oostende, Heist, Sluis e.a. havens in het nieuws als vissersplaats van enige betekenis. Zijn kleine vloot vaart op Newcastle-upon-Tyne (600 km. van Nieuwpoort) om steenkool te halen nodig voor de kalkovens en voor de ijzerbewerking in de smidsen. Ze exporteerden daarbij kaakharing uit Schonen (tussen Malmö en Trelleborg in Zuid-Zweden dat toen tot het koninkrijk Denemarken behoorde). Maar ze voerden ook zout uit, teer, perk, kurk, azijn, linnen, tegels, bier, olie, fruit, metalen kruiken, enz. We kennen zelfs de sympathieke naam, herkenbaar in hun Engelse spelling, van sommige schepen zoals Blideleme (= Blijdleven) en Comweltohus (= Komwelthuis). (Cf. R. DEGRYSE, Vlaamse Kolenschepen, p. 166).

De zeelieden van Walraversijde worden echter ook betrokken bij de zeeroverrij die door de Engelse en Vlaamse vissers werd gepleegd. Zo werden er in juni 1411 (vanwege de vier leden van Vlaanderen) afgevaardigden gezonden naar de prins van Wales om de invrijheidstelling te bekomen van inwoners van Walraversijde door de Engelsen gevangen genomen en naar Hull, Grimsby en Scarborough gebracht.

En nu de andere kant van de medaille. In de loop van 1418 stuurden de Engelsen een lange reeks klachten naar Jan zonder Vrees, hertog van Bourgondië en Graaf van Vlaanderen om te protesteren tegen de verliezen en de schade veroorzaakt door Vlaamse vissers. De feiten waren 14 jaar oud. In de aanklacht kwam de naam voor van vissers uit Walraversijde nl. Hayn MORE, Clais DE MUNSTERE en Jan HEYNES. De beschuldigingen luiden: het kapen van een schip uit Watby geladen met ijzer en andere koopwaar, het kapen van een dogger uit Salchons (Norfolk) en diefstal van 11.000 gezouten vissen (400 pond waard) alsmede: ankers, touwen, en ander getuig, het stelen uit 2 doggerschepen van 19.000 gezouten vissen en andere zaken, diefstal uit een dogger van 12.000 gezouten vissen alsmede ankers, touwen en ander tuig, diefstal uit 2

doggers van 10.000 gezouten vissen, alsmede getuig en levensmiddelen en bovendien het mishandelen van de schippers en hun gezellen. Tenslotte het roven van een last laken door Jan MARE (MORE ?, MAAS ?) terwaarde van 66 pond. Voor die belangrijke zaak werden (na 14 jaar !) 12 getuigen opgeroepen waarvan niemand iets wist, uitgenomen één. Hoe dat proces eindigde weten we niet.

Raversijde was in de 15de eeuw een dorp genoemd maar bezat geen kerk. Die komt er in de loop van de eeuw want ze stond er al in 1438 en was toegewijd aan Sint Jan de Doper. De voornaamste stichters ervan waren Willen VAN HALEWIJN en andere devote personen. Een document uit 1471 leert ons hoe "de principale prochiekerke verweg gelegen was voor de lieden van Walraversijde en zeer ongerieflijk om er dagelijks mis te horen". In de nieuwe kapel zou dus dagelijks mis gedaan worden, "des sondachts ende messedachs" ging men ter prochiekerke. In de verzameling grafschriften van Raversijde, opgetekend vóór de geuzenberoerten, komt het graf voor van een zekere Jan VAN VASENARE, hier overleden in 1438 en begraven in de kerk van Raversijde. Die Jan was waarschijnlijk een familielid van Pieter VAN VASSENARE die ten voordele van de kapel een legaat had nagelaten waarmee eigendommen werden aangekocht.

Ik onderbreek hier de dramatische lotgevallen van de Raversijdse kerk om even de opschudding, die zich hier voordeed in de zomer van 1570, te vermelden. Een zekere Crispijn VAN DE PITTE, die verscheidene moorden gepleegd had, was de kapel binnen gevlucht. Maar de baljuw van het Brugse Vrije gunde hem geen asielrecht. Crispijn werd uit de kapel gehaald om naar Brugge gebracht te worden. De moordenaar weigerde te voet te gaan. Daarom huurde men een wagen waarop hij met geweld gedwongen werd. De vierschaar van het Brugse Vrije veroordeelde hem om onthoofd te worden. Zijn lichaam werd op een rad ten toon gesteld (Cf. E. VLIETINCK, Walraversijde, p. 28-29).

De nieuwe kapel van Raversijde was geen glorierijke toekomst beschoren. Plunderende geuzen en ongetwijfeld ook het criminele garnizoen van Oostende maakten er een ruïne van. De kerkmeester van Middelkerke restaureerde een beuk van de kerk. Er werd nog geen dienst gedaan en de onzekere toestand sleepte aan, met onverschilligheid bekeken door Middelkerke. Nog ongeveer 100 jaar duurde de doodstrijd. In 1735 werd de bouwval door een storm vernield. Alleen de toren bleef rechtstaan tot 1860. Hij was een zeebaak geworden overgroeid met klimop. De hele 19e eeuw bleef de stoere vierkante toren het symbool van Raversijde. De fundamenten ervan liggen in de schuur van de hoveniers Victorine en Michel BOYDENS (cf. M. ENGLISH, De kerk van Raversijde).

Raversijde kwam de catastrofe van het Beleg van Oostende niet te boven en verschompelde verder in de 19e eeuw tot een onogelijk gehucht van Middelkerke dat burgerlijk tot Middelkerke en kerkelijk tot Mariakerke behoorde of zoals G. TANGHE het rijmend formuleert in zijn Beschrijving van Middelkerke, p. 6 "par stokke voor 't civiel...par klokke voor de kerk".

Met het ontstaan van het toeristisch badseizoen herleefde het wel in een subwijk op anderhalve km. oostelijk van de oude dorpskom waar recente opgravingen woningen uit de 15e eeuw hebben blootgelegd.

Dat nieuwe Raversijde, genesteld aan weerszijden van de Nieuwpoortsesteenweg, met als kern de School- en de Zakstraat, werd Transvaal genoemd naar een nu verdwenen herberg (later herdoopt "In de Ton") (cf. C. PYLYSER? Zij en ik, 1977, p. 97). Talrijke herbergen in het Vlaamse land kregen de naam "Transvaal" uit solidariteit met onze taalgenoten uit Zuid-Afrika tijdens de Boerenoorlog (1899-1902). Vooral na een rondreis in 1901 door het Vlaamse land en zelfs naar Frans-Vlaanderen. Zo kwamen op 16-12-1901 in Hazebroek de Afrikaners veldkornet LOUW en artillerieofficier MC.PLOKHOOY aan die hier steun zochten voor hun zaak. Ze werden

enthousiast ontvangen door priester Jules LEMIRE, volksvertegenwoordiger en burgemeester van Hazebroek. De burgemeester verwelkomde ze in het Vlaams, de gasten antwoordden in het Afrikaans (Cf. Priester Lemire en Zuid-Afrika in "Avond", contactblad van de Assoc. Sacerdot. Merit. 1994, nr. 3, p. 23-29).

Dat Transvaal kreeg toeristische groeikoortsen toen het door de elektrische tram verbonden werd met Oostende en Middelkerke (31 juli 1897). Zoals elders aan de kust werd er een exploitatiemaatschappij opgericht, gronden (de meeste eigendom van A. en L. VAN ISEGHEM) verkaveld, plannen getekend. Tegen het einde van 1902 waren de drie prestigieuze parallelle lanen aangelegd. Zij doorsneden de wijk vanaf de Nieuwpoorstesteeweg tot de zeedijk, nl. de Oostlaan (nu Zeelaan), de Middenlaan en de Westlaan. Ze zijn 450 m. lang, 15 m. breed, 75 m. van elkaar verwijderd en vormen een merkwaardige infrastructuur, enig aan onze kust.

In september 1908 rezen er al 19 vill's in die lanen. Enkele jaren later stonden er een vijftal op de dijk (die laatste gegevens werden mij bezorgd door de enthousiaste Johnny MONTEYNE, verliefd op Raversijde. Ik dank hem hier van harte).

Ondertussen was er in het opbloeiende Raversijde een lagere school gesticht (oktober 1905) door de Zusters van O.L.V. ten Bunderen uit Moorslede (die tien jaar voordien een school geopend hadden in Mariakerke).

En nu iets vreemds. In maart 1908 verschijnt in de Biekorf (19e jg. nr. 6) onder de pen van Jan HAGEL, het omstandig verslag van een liederavond door Theodore BOTREL en zijn vrouw in Raversijde ("dat klein vlek van niemendalle"). Die Bretoense bard (1868-1925) zou daar in 1907 geweest zijn. Maar in de lokale bladen van 1907 vind ik geen spoor van een BOTREL. Was dat een mystificatie van Jan HAGEL, pseudoniem van de olijke Lodewijk DEWULF (hoofdredacteur en eigenaar van Biekorf) die in staat geacht wordt zo'n canard de wereld in te sturen !

De oorlog 1914-1918 hield de verdere ontwikkeling van Raversijde tegen. Terloops vermeld ik hier dat de wijk dramatisch tot leven komt in "De grote Hemme" de roman van Gaston DURIBREUX over de eerste wereldoorlog. Het verhaal speelt zich hoofdzakelijk af in en rond de zgn. Kasseihoeve. Dat was eigenlijk de Schaaphofstede, de hele 19e eeuw gepacht door de familie BOERJAN en begin 20e eeuw door Edm. BILLIOUW. In een resterend deel van de oude hoeve aan de Nieuwpoorstesteeweg 947 a, tegenover het domein van Prins Karel, is nu de Noordzee-Vliegclub ondergebracht.

Na 1950 ontstond er ook in Raversijde een bevolkingsexplosie die ook geestelijke behoeften meebracht. Dat resulteerde eerst in de oprichting van een kapel, daarna van een nieuwe parochie en tenslotte van een kerk. Een vurig promotor van die initiatieven was de aannemer Camiel PLYSER (1910-1978), rasecht Raversijdenaar, schepen van Middelkerke en een soort patriarch van Transvaal die met zijn onbeholpen autobiografie "Zij en Ik" (1977) een brok kleurrijke folklore bijeen schreef.

Door bemiddeling van het echtpaar Henri BAERVOETS (1901-1991) - Clara BILLIOUW (1900-1991) exploitanten van het Midlandhotel op de zeedijk (de laatste jaren opgericht als bejaardentehuis) werd de grond voor een O.L.V. kapel ter beschikking gesteld. Een groep weldoeners bekostigden de bouw en in 1961 metselde Cam. PLYSER het nederig gebouwtje dat door deken R. BUTAYE ingewijd werd. Juffrouw Yvonne DE CROËS, bevriend met het echtpaar BAERVOETS-BILLIOUW, schonk de glasramen, ontworpen en uitgevoerd door Cor WESTERDUIN. Een royaal artistiek geschenk.

Eerst vier jaar later en wel op 27 juli 1965 werd de nieuwe parochie opgericht met als patroon de aartsengel Rafael en als eerste pastoor E.H. Denis VANGANSBEKE (1913-1990). Voorlopig zonder pastorie en zonder kerk. De zondagsmis werd opgedragen in de eetzaal van "home Morgenster" (Westlaan 40) Nog dezelfde zomer werd de knoop doorgehakt : er zou een noodkerk gebouwd worden op grond aangeboden door E. VANDERLINDEN, opvolger van het echtpaar BAERVOETS-BILLIOUW. Naar eigen zeggen trok Cam. PYLYSER en zijn ploeg, met geprefabriceerde bouwelementen van de firma COENE de noodkerk op in de recordtijd van 13 dagen (Cf. Zij en Ik, p. 246). Eerst op 29 mei 1966 werd er de eerste H. Mis opgedragen. Nu, meer dan dertig jaar later, staat die noodkerk er nog en is de parochiebevolking opgelopen tot iets meer dan 1.400.

Al op 12-12-1967 werd E. VANGANSBEKE opgevolgd door Joris VERBRUGGHE die in 1970-1971 voor de grote pastorie in de Transvaalstraat zorgde. In januari 1984 kwam Raf DELIE hem voor korte tijd vervangen. Sinds 07-06-1985 resideerde Chris VANDAELE er als vierde pastoor. Hij bleef er 10 jaar en stierf op 28-10-1995, slechts 66 jaar oud.

De vrees groeide dat Raversijde geen nieuwe pastoor meer zou krijgen. Maar op 31 maart 1996 werd Jozef DONNAY, kapelaan van de Duinenkerk in Mariakerke, onverwacht benoemd : hij cumuleert dus. Daar hij in Mariakerke bleef wonen kwam de pastorie leeg te staan. Ze werd heringericht als parochiehuis en als ontmoetingscentrum voor allerlei parochiale activiteiten.

En tenslotte kom ik tot de moderne troeven van Raversijde. Allereerst het Memoriaal Prins Karel, vol herinneringen aan de prins-regent (1903-1983) die vanaf 1950 hier verbleef. Daarna de archeologische site Walraversijde waar sinds 1992 de resten van het middeleeuws vissersdorp worden blootgelegd. Tenslotte een stuk Atlantikwall met 60 constructies uit de twee wereldoorlogen.

Naar Raversijde waaraan vroeger niemand aandacht schonk, wordt nu met grote ogen gekeken.

Bibliografie

1. G.F. TANGHE, Beschrijving van Middelkerke. D. VANHEE, Roeselare, 1857.
2. Edw. VLIETINCK, Walraversijde, een gewezen vissersdorp op de Vlaamse kust. F. DE HAENE-WANTE, Brugge, 1889, 69 blz.
3. Robert DE BEAUCOURT DE NOORTVELDE, Ravesy-sur-mer (via Ostende-Nieuport). Sa renaissance, son avenir, ses fondateurs. Alb. BOUCHERY, Ostende 1898, 70 blz.
4. K. LOPPENS, La Région des Dunes de Calais à Knocke. Coxyde, 1932.
5. A. CHOCQUEEL, Les Civilisations préhistoriques et anciennes de la Flandere occidentale, Editions du Temple, Bruxelles 1950.
6. A. VANNESTE, M. Inghelaere, Middelkerke. Monografie, 1959.
7. M. ENGLISH, De Kerk van Raversijde. Biekorf nr. 7, 1960, p. 229-234.
8. Cam. PYLYSER, Zij en Ik, 1977, 288 blz.
9. Roger DEGRYSE, Vlaamse kolenschepen en Schonense kaakharing t e Newcastle-upon-Tyne (1377-1391). Genootschap voor Geschiedenis, Handelingen CXX, 1983, 3-4.
10. B. AUGUSTIJN, Zeespiegelrijzing, transgressiefasen en stormvloed en in maritiem Vlaanderen tot het einde van de 16e eeuw. Algemeen Rijksarchief, Brussel, 1992, 2 banden, 731 blz.